

Filozofická fakulta Univerzity Pardubice

Ústav historických věd

Posudek vedoucího bakalářské práce

Jakub HÁJEK

Ikonografická analýza vybraných bitevních scénérií války Svaté ligy ze sbírek Maxmiliána II. Emanuela a Evžena Savojského s přihlédnutím na jejich reprezentační úlohu

Pardubice 2023, 72 stran + přílohy

Volba tématu, originalita, přínos:

Jakub Hájek se rozhodl svou bakalářskou práci zasvětit ikonografickému popisu a interpretaci vybraných nástěnných obrazů války s Osmany z let 1683-1699, které si nechali zhotovit pro svá sídla dva z významných velitelů oné války a předních mužů své doby, Maxmilián II. Bavorský a Evžen Savojský. Cílem práce mělo být postžení významu těchto maleb z hlediska objednavatelů i dobového diváka ve veřejné reprezentaci raně novověkých vojensko-politických elit. Téma, které je autorovi evidentně hodně blízké, nepatří zejména v zahraničních pracích k neznámým, nicméně v domácí historiografii mu zatím taková pozornost věnována nebyla a použitá ikonografická metoda (Panofsky) se jeví být vhodně a v domácím kontextu inovativně zvolenou. V případě, že by byla věnována pozornost také tomu, jak zvolené reprezentační strategie mohly jako vzor vhodný k následování rezonovat v nižších aristokratických patrech coby cesta umožňující propagovat archetyp hrdiny, stojící v samém základu šlechtického étosu výjimečnosti, téma nabízelo i širší kontextuální zobecnění. Z těchto důvodů hodnotím volbu tématu a jeho potenciální přínos kladně.

Práce s prameny, kritika a interpretace:

Primárním (a vlastně výhradním) pramenem je Jakubu Hájkovi pětice pláten ze dvou různých kolekcí od tří malířů. Jádrem práce je místy poněkud deskriptivní, když popisuje podobu obrazů a historické okolnosti, které k jejich vzniku vedly a jsou na nich zobrazené (k tomu ještě přistupují místy poněkud zbytečně dlouhé a podrobné biografické medailony objednavatelů – zejména u Evžena Savojského pak ty pasáže, které se nevěnují meritům věci, tedy bojům proti Osmanům). Na druhou stranu je třeba přiznat, že ikonografický popis je důležitou součástí a prvním krokem zvoleného přístupu. Je také sympatické, že se Jakub Hájek snaží věnovat adekvátní pozornost i třetímu kroku zvolené Panofského ikonograficko-ikonologické metody, tedy interpretaci významu daného díla jak z hlediska objednavatele, tak z hlediska dobového vnímatele. Škoda jen, že se autor více nevěnuje interpretaci obrazů v kontextu jejich umístění na daném sídle (jistý náznak je v případě bavorského Schleissheimu, u Evženových sídel je zase obtíž v tom, že se obrazy nedochovaly *in situ*), respektive že při interpretaci významu zvolených obrazů (z hlediska dobové recepce a reprezentačních strategií objednavatele) nevěnuje větší pozornost i ostatním obrazům v cyklu, neboť ten byl zamýšlen jako provázaná série, podřízená celkovým významem, ikonografií i poselstvím záměrům objednavatele.

Přesto je třeba ocenit, že malby bitevních scén nevnímá autor ve vzduchoprázdnu, naopak zařazuje výkladovou kapitolu (2.2), mající za cíl seznámit s vývojem a specifiky tohoto výtvarného proudu (zde nazývaného subžánr, někdy také gramaticky ne zcela správně „*sub žánr*“) v raném novověku.

Práce se sekundární literaturou, bibliografie:

Z hlediska tvorby historických odborných textů má většina předkládané práce Jakuba Hájka kompilační charakter ze sekundární literatury. Jakub Hájek má solidní přehled o významné domácí i zahraniční literatuře, kde se nebojí ve větší míře opřít o vybrané anglické a německé publikace. Občas se však stane, že odkazuje tzv. „přes koleno“, tj. nedohledá primární text. Např. v pasáži o bitevních scénériích vzniklých na zakázku Mattiase de' Medici odkazuje na několik vět v mé knize, aniž by zpracoval základní text na toto téma od Stelly Rudolph z roku 1972 apod. Na druhou stranu vychází i z dosud nepublikovaných rakouských absolventských prací. (R. Wagner apod.). Dle mého názoru důležitý výkladový kontext o (sebe)prezentačních aktivitách barokních společenských elit, ostatně v literatuře celkem dosti dobře zpracován, je spíše jen obecně nahozen, „aby se neřeklo“ (kap.2.1). Autor se tak ponořil do popisu vybraných olejomalb a historického kontextu jejich vzniku (míněno zobrazovaných scénérií), až mu na poslední kapitolu 5, mající za cíl komparativní analýzu zjištěných závěrů a jejich zasazení do širšího kontextu (včetně odrazů takovýchto reprezentativních postupů v nižších patrech tehdejší hierarchizované společnosti, protože kariérních důstojníků toužících zanechat po sobě dobrou paměť bylo víc než dost, ale nejen tam – viz výzdoba zámků Żółkiew a Willanów ukazující soupevníka dvou „hlavních postav“ práce Jana III. Sobieského jako vítěze nad Osmany), zřejmě nezbylo času na víc, než na letmé nahození problematiky metodou zřejmě spíš náhodně vybraných příkladů a považují ji za jednu z nejslabších částí práce (včetně většího množství gramatických chyb). Občas se naopak autor nechal strhnout dějem, a tak spíš popisné než výkladové pasáže, přibližující historický kontext zkoumaných obrazů, jsou z hlediska délky a inkorporovaného rozhledu poněkud nevyrovnané (zejm. dlouhý popis obléhání Budína r. 1686 na s. 35-39).

Struktura a forma, jazykové zpracování:

Práce je strukturována vhodně a přehledně vzhledem k zamýšlenému záměru. Rovněž autorův styl je čtenářsky přívětivý. Práce začíná uvedením do kontextu, jádro je ptotom věnováno představení osob objednavatelů a malířů, interéru, do kterého byly obrazové cykly určeny (podrobněji v případě Schleissheimu než Hofu a Zimního paláce) a následuje vždy stejná třífázová práce s vybranými plátny – popis, co nejpřesnější určení historické situace a interpretace díla. Zde bych jen zmínil kapitolu 4.2.2.III, kde se autor věnuje spíše budově, pro kterou byl obraz určen, než interpretaci významu díla. To je ale ve výsledku spíše drobnost, ostatně sám jsem zde upozornil, že právě v kontextuální interpretaci rozboru obrazu vidím důležitý sloup zvolené metody. Závěrečná redakce rukopisu vykazuje jisté zaváhání. Nejviditelnější je to ve větné interpunkci, a to rozhodně v míře větší než malé – bohužel téměř na každé stránce, a někdy i vícekrát (zejm. opět v kap. 5 na s. 58-61), chybí či přebývají čárky v souvětích. Někdy se objeví překlep, nevyčištěná vazba („*který u něhož není jasné*“ – s. 46 aj.), variace tvarů jmen (Herkules/Heraklés) nesrozumitelná věta či špatná koncovka („*pozadí obrazu lemu modrá obloha*“ – s. 53 aj.). Také v poznámkovém aparátu vládne zmatek: pravidelně chybějí tečky na konci záznamu, nestandardní zkracování (např. v pozn. 153 je zkrácený název publikace, ačkoliv se v textu objevuje poprvé, jinde je zase nedůsledně používáno zkracování pomocí „*Tamtěž*“ aj.). V jinak pěkném autorském stylu jsou toto rušivé elementy.

Celková navržená známka:

Předložená bakalářská práce Jakuba Hájka představuje solidní prvotní autorský text, který však svému předpokládanému cíli („*poukázat na fenomén barokní šlechtické reprezentace vítězství jako nástroje dobové propagandy a vysvětlit jeho význam*“ – s. 8) zůstal ještě něco dlužen. Převládá zejména popisnost, až jisté zahledění do obrazů, nad kontextuální interpretací zjištěných faktů, což by měl být však (i u autorem vědomě zvolené Panofského metody) cíl směřování. Na výsledném dojmu se tak vedle nedostatku času na dotažení poslední kapitoly a redakci textu podepsaly jednak limity výběrově zvolených pramenů, jednak interpretační rovina práce, kdy mohla být zjištěná data důsledněji zasazena do významového kontextu a dosavadních znalostí. Jakubu Hájkovi ale nelze upřít zájem o jím samým zvolené téma i postupné vylepšování rukopisu. Práci Jakuba Hájka tak i proto považuji za absolventský text, který splňuje standardy na něj kladené, doporučuji ji k obhajobě a vzhledem k výše řečenému navrhuji hodnotit stupněm **velmi dobře (C) až velmi dobře mínus (D)** na základě průběhu obhajoby.

V Olomouci, 14. května 2024

PhDr. Vítězslav Prchal, Ph.D.